

ВАСЮТА Д. К.,
аспірант кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства
(Сумський державний університет)
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

УДК 343.37:620.9:339.137.2

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.27>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯЦІЯМ НА ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКАХ: ДОСВІД США ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проведено компаративний аналіз підходів до правового регулювання протидії маніпуляціям на енергетичних ринках у Сполучених Штатах Америки та Європейському Союзі. Актуальність дослідження зумовлена зростаючою складністю сучасних енергетичних ринків та необхідністю формування ефективних механізмів протидії ринковим зловживанням, які завдають значної економічної шкоди споживачам та підривають довіру до ринкових механізмів ціноутворення.

Детально розглянуто санкційні механізми американської моделі регулювання, що включають цивільні штрафи до одного мільйона доларів США за кожен день порушення, обов'язок повернення незаконно отриманих прибутків та кримінальну відповідальність строком до п'яти років позбавлення волі. Висвітлено резонансні справи Barclays Bank PLC зі штрафом 435 мільйонів доларів та JP Morgan Ventures Energy Corporation з санкціями на суму 410 мільйонів доларів, які наочно демонструють ефективність та жорсткість американської системи правозастосування.

Паралельно досліджено європейську модель регулювання, що базується на положеннях Регламенту REMIT та передбачає координовану систему нагляду через тісну взаємодію між національними регуляторами держав-членів з особливим акцентом на забезпеченні прозорості енергетичних ринків та захисті інтересів споживачів. Проаналізовано практичні аспекти застосування європейського підходу, включаючи справу енергетичної компанії Drax у Великій Британії зі штрафом 25 мільйонів фунтів стерлінгів за надання неточної інформації щодо джерел біомаси.

Виявлено принципові відмінності між централізованою американською моделлю з широкими повноваженнями FERC щодо прямих розслідувань та застосування санкцій та децентралізованою європейською системою координованого нагляду з акцентом на превентивних заходах. Встановлено, що попри формальну гармонізацію антиманіпуляційних норм у обох юрисдикціях, обмежена кількість судових рішень створює проблеми правової визначеності та ускладнює формування єдиних стандартів правозастосування. Обґрунтовано, що незважаючи на різні інституційні механізми та регуляторні інструменти, обидві моделі мають спільну стратегічну мету забезпечення функціонування чесних, конкурентних та стабільних енергетичних ринків у глобальному масштабі.

Ключові слова: енергетичні ринки, маніпуляції, правове регулювання, порівняльний аналіз, США, Європейський Союз.

Vasyuta D. K. Comparative analysis of legal regulation of counteraction to manipulation in energy markets: experience of the USA and the European Union

The article presents a comparative analysis of legal approaches to regulating the prevention of market manipulation in the energy sectors of the United States and the European Union. The relevance of the study stems from the increasing complexity of modern energy markets and the urgent need to develop effective mechanisms to counter market abuse, which causes substantial economic harm to consumers and undermines trust in market-based pricing systems.

The article offers a detailed examination of the sanctioning mechanisms embedded in the American regulatory model, which include civil penalties of up to one million USD per day of violation, the obligation to return unlawfully obtained profits, and criminal liability of up to five years of imprisonment. High-profile cases, such as the \$435 million fine imposed on Barclays Bank PLC and the \$410 million sanctions against JP Morgan Ventures Energy Corporation, are discussed to illustrate the stringency and effectiveness of the U.S. enforcement framework.

In parallel, the study explores the European regulatory model, which is based on the REMIT Regulation and establishes a coordinated oversight system through close cooperation among national regulators of the Member States, with a particular focus on ensuring market transparency and protecting consumer interests. Practical aspects of the European approach are analysed, including the case of the energy company Drax in the United Kingdom, which was fined £25 million for providing inaccurate information regarding biomass sources.

The study identifies fundamental differences between the centralised U.S. model – characterised by FERC's extensive powers for direct investigations and sanctioning – and the decentralised European system of coordinated supervision, which emphasises preventive measures. It is noted that despite the formal harmonisation of anti-manipulation rules in both jurisdictions, the limited number of court decisions leads to legal uncertainty and hampers the development of consistent enforcement standards. The analysis substantiates that, regardless of divergent institutional structures and regulatory instruments, both models share a common strategic objective: ensuring fair, competitive, and stable energy markets on a global scale.

Key words: *energy markets, market manipulation, legal regulation, comparative analysis, United States, European Union.*

Вступ. Сучасні енергетичні ринки характеризуються високим рівнем складності та взаємозалежності, що створює сприятливі умови для різноманітних форм ринкових зловживань. Маніпуляції на енергетичних ринках не лише завдають економічної шкоди споживачам та учасникам ринку, але й підривають довіру до ринкових механізмів ціноутворення, створюють системні ризики для енергетичної безпеки та можуть призводити до макроекономічної нестабільності.

У контексті глобалізації енергетичних ринків та зростання їх інтеграції особливого значення набуває вивчення найкращих практик правового регулювання протидії маніпулятивній поведінці. Досвід провідних юрисдикцій, зокрема Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу, демонструє різні підходи до вирішення цієї проблеми, що зумовлює необхідність їх компаративного аналізу.

Актуальність дослідження підсилюється процесами реформування енергетичного сектору в багатьох країнах світу, включаючи Україну, де формування ефективної системи протидії ринковим зловживанням є критично важливим для забезпечення стабільного функціонування енергетичних ринків та захисту прав споживачів.

Постановка завдання. Метою статті є проведення порівняльного аналізу правових механізмів протидії маніпуляціям на енергетичних ринках у США та ЄС з виявленням особливостей їх інституційної організації, регуляторних підходів та санкційних інструментів.

Результати дослідження. У США сьогодні близько двох третин споживачів отримують електроенергію, закуплену через оптові ринки. Виробники електроенергії – електростанції чи інші джерела – пропонують її на продаж, а комунальні підприємства (постачальники) закуповують її для забезпечення потреб населення. Організацією оптових ринків займаються неприбуткові структури – регіональні транспортні організації (RTO) та незалежні системні оператори (ISO), які забезпечують управління передачею електроенергії в масштабах регіону. Вони координують роботу великих енергетичних мереж, що транспортують електроенергію на значні відстані між штатами [1].

У контексті нормативно-правового регулювання важливою віхою стало ухвалення законопроекту S.1410 – Закон про захист енергетичних споживачів 2023 року. Цей акт розширив повноваження Федеральної комісії з регулювання енергетики (FERC), надавши їй юридичні інструменти для виключення з ринку учасників, що вдаються до маніпуляцій або надають неправдиву інформацію.[2].

Одним із ключових положень нового закону стало запровадження підвищених стандартів прозорості. Від учасників ринку тепер вимагається надання розширеної звітності, зокрема щодо великих позицій. Закон також уточнив поняття маніпуляцій та запровадив жорсткі санкції за їх здійснення.

Для підвищення ефективності виявлення маніпулятивної поведінки передбачено застосування сучасних аналітичних інструментів, які дозволяють виявляти нетипові торговельні патерни. Крім того, планується створення системи попередження про потенційні зловживання. Закон також акцентує увагу на міжвідомчій співпраці: очікується тісна взаємодія між FERC та Комісією з торгівлі товарними ф'ючерсами (CFTC), включно з обміном інформацією з правоохоронними органами. Окремий розділ закону присвячений інформуванню споживачів, передбачаючи програми підвищення обізнаності щодо ризиків на енергетичному ринку та прав користувачів.[3].

Регулювання відповідальності за маніпуляції на енергетичному ринку у США має суворий і комплексний характер. Основу правової бази становить Закон про енергетичну політику 2005 року, який надав FERC широкі повноваження щодо виявлення та покарання порушень.[4].

Додаткові положення містяться в Законі Додда-Френка про реформу Волл-стріт і захист споживачів, який значно розширив можливості державного втручання у випадках зловживань на фінансових і товарних ринках.[5].

Порушення можуть мати як адміністративні, так і кримінальні наслідки. У випадку цивільної відповідальності передбачено штрафи до 1 мільйона доларів США за кожен день порушення, а також обов'язок повернення незаконно отриманих прибутків. У більш серйозних випадках можливо накладення кримінального покарання, включно з позбавленням волі строком до п'яти років.

FERC має повноваження розслідувати підозрілі дії на ринку, включаючи право вимагати документи й свідчення. Значущими прикладами в історії регулювання є справа Barclays Bank PLC, за якою компанія сплатила штраф у розмірі 435 млн доларів США за маніпулювання цінами на електроенергію [6], а також справа JP Morgan Ventures Energy Corporation, яка завершилася накладенням штрафу в 410 млн доларів США за порушення на енергетичних ринках Каліфорнії та Середнього Заходу [7], підтверджують результативність впроваджених регуляторних інструментів.

З метою протидії маніпуляціям суб'єкти енергетичного ринку зобов'язані розробляти й реалізовувати внутрішні системи контролю, забезпечувати належну підготовку працівників і систематично проводити незалежні перевірки дотримання правил торгівлі. У цьому контексті значну роль відіграє і міжнародна взаємодія, адже США активно співпрацюють із закордонними партнерами у виявленні та нейтралізації маніпуляцій, що мають транскордонний характер.

Таким чином, у США сформовано цілісну й багаторівневу систему протидії ринковим зловживанням у сфері енергетики, яка поєднує превентивні заходи, механізми контролю

та жорсткі санкційні інструменти. Прийняття в 2023 році Закону про захист споживачів енергії стало важливим етапом у посиленні інституційних гарантій прозорості ринку, справедливої конкуренції та дотримання прав споживачів.

Незважаючи на суттєві розбіжності між інституційними процедурами нормотворення та рівнем розвитку енергетичних ринків у США та ЄС, дослідження S. Ledgerwood і D. Harris виявило вражаючу схожість у підходах до заборони маніпулятивної поведінки. У всіх відповідних нормативних актах забороняються дії, що ґрунтуються на обмані, а також штучне формування (чи спроби створити) неринкових цін. Проте, попри формальну гармонізацію, через обмежену кількість судових рішень у цій сфері бракує єдиної логічної моделі правозастосування. Це ускладнює правову визначеність, обмежує ефективність дотримання вимог та створює ризик марного використання регуляторних ресурсів на боротьбу з поведінкою, яка ще не має чіткого правового визначення [8].

Водночас у Великій Британії вже існує практика розслідувань і санкцій у справах щодо зловживань на енергетичних ринках. Одним із найбільш резонансних випадків є справа енергетичної компанії Drah, яка погодилася виплатити штраф у розмірі 25 мільйонів фунтів стерлінгів. Регулятор Ofgem встановив, що компанія надала неточну інформацію щодо джерел деревної біомаси, що використовувалась на підприємстві в Північному Йоркширі. Слідство виявило брак ефективних процедур верифікації та контролю даних про деревину, яка постачалася з Канади в період з квітня 2021 по березень 2022 року. Хоча більшість пелет мала походження зі США та Канади, та Ofgem не виявив ознак умисного порушення, зазначені недоліки були розцінені як технічні, що не вплинули на легальність біомаси, яка принесла компанії значні державні субсидії [9].

Загалом, порівняльний аналіз підходів США та ЄС до регулювання маніпуляцій на енергетичних ринках дозволяє виокремити низку принципових відмінностей. У США переважає централізована модель регулювання, де основна відповідальність покладена на Федеральну комісію з регулювання енергетики (FERC), яка наділена широкими повноваженнями щодо контролю за міжштатними енергетичними ринками. Цей орган має змогу застосовувати суттєві штрафи за маніпуляції та демонструє більш жорсткий підхід у порівнянні з європейськими практиками. Крім того, у США діє спеціалізоване законодавство — зокрема Закон про енергетичну політику 2005 року — який прямо забороняє маніпуляції на енергетичних ринках, закріплюючи у правовому полі конкретні механізми для їх запобігання та покарання.

У свою чергу, Європейський Союз реалізує відмінну модель регулювання, яка, попри вихід Великої Британії з його складу, в значній мірі зберігається в її нормативній практиці. Ця модель ґрунтується на положеннях Регламенту REMIT і передбачає уніфіковану систему нагляду, що функціонує на основі тісної координації між національними регуляторами. Основний акцент у ЄС зроблено на прозорості енергетичних ринків, системному обміні даними між компетентними органами держав-членів і створенні відкритого інформаційного середовища. На відміну від цього, США вдаються до більш централізованого підходу, покладаючи основну увагу на повноваження Федеральної енергетичної регуляторної комісії (FERC), яка здійснює прямі розслідування та застосовує санкції до порушників.

Також варто зазначити, що регуляторна політика ЄС більше орієнтована на захист інтересів споживачів і розвиток конкуренції на роздрібному сегменті ринку. Натомість у США основна увага зосереджена на оптових енергетичних ринках та контролі за діяльністю великих суб'єктів. Такі відмінності пояснюються різними правовими системами, інституційною структурою ринків і регуляторними традиціями, однак обидві моделі мають спільну мету — гарантувати чесні, конкурентні та стабільно функціонуючі енергетичні ринки.

Висновки. Проведений компаративний аналіз правового регулювання протидії маніпуляціям на енергетичних ринках у США та ЄС виявив суттєві відмінності в інституційних підходах та регуляторних стратегіях. Американська модель характеризується централізованою структурою з провідною роллю Федеральної комісії з регулювання енергетики, яка наділена широкими повноваженнями щодо контролю оптових енергетичних ринків

та застосування жорстких санкційних заходів. Європейська модель, натомість, реалізує децентралізований підхід, заснований на координації між національними регуляторами в рамках єдиної системи REMIT, з акцентом на превентивних заходах та захисті споживчих інтересів. Практика правозастосування демонструє, що американський підхід виявляється більш результативним у притягненні до відповідальності великих порушників, про що свідчать резонансні справи з багатомільйонними штрафами.

Попри формальну гармонізацію антиманіпуляційних норм в обох юрисдикціях, обмежена судова практика створює проблеми правової визначеності та ускладнює формування єдиних стандартів правозастосування. Обидві моделі мають спільну стратегічну мету забезпечення функціонування чесних та конкурентних енергетичних ринків, однак використовують різні інституційні механізми для її досягнення. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення національних систем регулювання енергетичних ринків, зокрема в контексті реформування енергетичного сектору країн, що розвиваються, та гармонізації їх законодавства з міжнародними стандартами. Особливої уваги заслуговує досвід інтеграції превентивних механізмів з ефективними санкційними інструментами для формування комплексної системи протидії ринковим зловживанням.

Список використаних джерел:

1. Energy Markets. *About the Office of Public Participation* : website. URL : <https://www.ferc.gov/opp/energy-markets> (date of appeal: 03.06.2025).
2. Gonzales L. U.S. Legislators Target Energy Market Manipulation with New Bill. *NGA* : website. URL : <https://naturalgasintel.com/news/us-legislators-target-energy-market-manipulation-with-new-bill/> (date of appeal: 03.06.2025).
3. Energy Consumer Protection Act of 2023 № S. 1410 (IS). URL : <https://www.govinfo.gov/app/details/BILLS-118s1410is> (date of appeal: 03.06.2025).
4. Energy Policy Act of 8 aug 2005. URL : <https://www.congress.gov/109/plaws/publ58/PLAW-109publ58.pdf> (date of appeal: 03.06.2025).
5. Hayes A. Dodd-Frank Act: What It Does, Major Components, and Criticisms. *Investopedia NGA* : website. URL : <https://www.investopedia.com/terms/d/dodd-frank-financial-regulatory-reform-bill.asp> (date of appeal: 03.06.2025).
6. США зобов'язали Barclays сплатити понад 450 млн доларів штрафу. *BBC News Ukraine* : вебсайт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2013/07/130717_oz_usa_barclays (дата звернення: 03.06.2025).
7. J. P. Morgan Chase виплатить \$410 млн. штрафу за маніпуляцію цінами на електроенергію. *Незалежний аудитор* : website. URL: <https://n-auditor.com.ua/uk/novini/mizhnarodnij-oglyad/item/5424-j-p-morgan-chase-%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%8C-%24410-%D0%BC%D0%BB%D0%BD-%D1%88%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%83-%D0%B7%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%83%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8E-%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D1%8E.html> (date of appeal: 03.06.2025).
8. Ledgerwood S. D. Harris D. A Comparison of Anti-Manipulation Rules in U.S. and EU Electricity and Natural Gas Markets: A Proposal for a Common Standard. *Energy Law Journal*. 2012. Vol. 33, No. 1. URL : <https://ssrn.com/abstract=2045773> (date of appeal: 03.06.2025).
9. Drax to pay £25m after regulator finds wood pellet reporting failures. *The Guardian* : website. URL: <https://www.theguardian.com/business/article/2024/aug/29/drax-fine-ofgem-data> (date of appeal: 03.06.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.08.2025

Дата публікації: 26.09.2025

